

כתר התורה

ע"ש רבי יצחק אבוחצירא זצוק"ל

רבי יצחק יוסף שליט"א

בית ההוראה הארצי כתר תורה ע"פ פסקי מרן

פרשת ראה תשפ"ד

העלון השבועי

מאמר השבוע

הרב אברהם רחמים

מי רוצה את הצרות שלך

יסוד זה אנו מוצאים בתחילת הפרשה, נאמר: "רָאָה אֲנִי נָתַן לְפָנֶיךָ הַיּוֹם בְּרָכָה וּקְלָלָה: אֶת הַבְּרָכָה אֲשֶׁר תִּשְׁמְעוּ אֶל מִצְוֹת ה' אֱלֹהֵיכֶם... וְהַקְלָלָה אִם לֹא תִשְׁמְעוּ אֶל מִצְוֹת ה' אֱלֹהֵיכֶם וְסָרְתֶם מִן הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר אֲנִי מִצְוֶה אֶתְכֶם הַיּוֹם לֵלֶכֶת אַחֲרֵי אֱלֹהִים אֲחֵרִים אֲשֶׁר לֹא יְדַעְתֶּם" פרש"י - [מתוך זה שהתורה השוותה את עבודת ה'אלהים אחרים למצוות כולם] - הא למדת שכל העובד עבודה זרה הרי הוא סר מכל הדרך שנצטוו ישראל. מכאן אמרו כל המודה בעבודה זרה ככופר בכל התורה כולה.

דהיינו, גם אם יש יהודי שהוא שומר שבת כהלכתה, שר שירי שבת קודש בדבקות עצומה, מניח תפילין ומתעטף בטלית בכל בוקר, נוטל ידיים ומברך ברכת המזון וכו'... אלא שכאשר הוא חולה הולך לאיזה 'פסל' ומתחנן לפניו שירפא אותו, או שהוא מתחנן לכל כח אחר בעולם שישלח לו רפואה שלמה ויעזור לו, הרי המצוות שלו לא שוות כלום, זה כאילו שהוא כופר בכל התורה כולה!

והשאלה, מדוע? מפני מה מי שמודה בעבודה זרה הרי הוא ככופר בתורה כולה? למה להקצין? הרי הוא סך הכל מנסה לקבל תשועה ממקור אחר, אבל הוא מכיר בקב"ה, הוא עושה כל מה שהוא מבקש, מכיר במצוותיו, הוא אוהב ללמוד תורה, משנה והלכות, למה להפוך אותו לכופר בכל?

אלא התשובה פשוטה. הקב"ה בעל הכוחות כולם נתן לנו ציוויים ומצוות לא מפני שהוא צריך אותם, אלא הוא נתן לנו אותם בכדי להיטיב לנו, בכדי שנהיה קשורים ומדובקים בו תדיר. רצונו, שכאשר נצטרך עזרה, כאשר נהיה בצרה חלילה - נפנה אליו. הוא רוצה לתת לנו, הוא רוצה את הצרות שלנו, הוא מוכן לשמוע על כל בעיות הנפש והגוף שלנו בכל זמן שיסתדר לנו - הוא מחכה לזה. הוא רוצה שנבקש את הישועה ממנו ולא מכוח אחר. בקיצור הוא לא רוצה את ה'דמי חבר' - הוא רוצה את החברות ממש!

אדם שעושה את המצוות כולם ולא נשען ובוטח בקב"ה בעת צרה, אלא נשען על כח אחר, הוא איבד את הדרך שהתורה רוצה, וזוהי בעצם הקללה הגדולה ביותר.

חברות הביטוח כולם, היו שמחות ומאושרות אילו היו להן לקוחות שמשלמים להן את שכרן החודשי המלא וכאשר היו נצרכים לעזרה, היו מבקשים ודורשים אותה מחברה אחרת - פשוט, זה היה מושלם ביותר!

קופות החולים כולם: 'מאונחת', 'מכבי' ו'כללית' וכל אחרת הנמצאת בעולם, היו מוכנות לקבל בשמחה לקוחות שהיו משלמים להם דמי חבר מלאים וכאשר חלילה היו נצרכים לטיפול רפואי היו מבקשים אותו מקופה אחרת - עם לקוחות כאלו, הם היו פורשים כנפים אל על בזמן קצר ביותר.

והאמת היא, שכל בעל מקצוע היה שש ושמח שלקוחותיו כולם, היו כאלה שרק משלמים על העבודה, על המלאכה שהזמינו ואת העבודה והמלאכה לוקחים אותה מבעל מקצוע אחר - בשבילם היו אלה 'ימות המשיח'!

יהודי יקר, אם אתה חושב שאתה מסוגל להיות לקוח כזה, אז תדע לך שאתה מקבל את התואר של ה'לקוח החלומי' שכל חברה או כל בעל מלאכה היה מאחל לעצמו.

אלא שיש אחד שאינו רוצה לקוחות כאלה, ולא רק שאינו רוצה, אלא הוא כועס מאוד על לקוחות כאלה, ולא רק שהוא כועס עליהם, אלא גם הוא מאיים להעניש אותם בעונש חמור מאוד.

ומיהו זה שאינו מוכן שלקוחותיו רק ישלמו ולא ייקחו את הסחורה?

התשובה: זהו הקב"ה מלך העולם - הקב"ה בעל הכוחות כולם!

הקב"ה הוא ציווה אותנו בתורה הקדושה תרי"ג ציוויים, והוא מבקש שנעשה אותם בכדי שהוא ייטיב לנו את כל הטוב שיכול להיות, כנאמר - "מִי יִתֵּן וְהָיָה לְבָבָם זֶה לָהֶם לִירְאָה אֹתִי וְלִשְׁמֹר אֶת פֶּל מִצְוֹתֵי פֶל הַנְּקִימָה - לְמַעַן יֵשֶׁב לָהֶם וּלְבָנֵיהֶם לְעֹלָם" (ואתחנן). אלא שרצונו של הקב"ה, לא כמו כל חברה או בעל מלאכה.

אצל הקב"ה אם נשמור את המצוות כולם באהבה בשמחה ובדקדוק גדול, אלא שכאשר נצטרך לבקש עזרה נבקש אותה מכוח אחר יהיה זה חמור מאוד, זה נחשב לפגיעה גדולה בקב"ה, עד כדי כך שזה נחשב שכל המצוות שעשינו אינם שווים מאומה.

המשן בעמ' 3

להקדשת העלון לברכה הצלחה
ורפואה ולעילוי נשמת יקיריכם
היכנסו לאתר כתר תורה ketertora.co.il
ולחצו על הלינק לתרומה. וכתבו בקשתכם

לשאלות בהלכה חייגו
02-5408030
משעות הבוקר ועד 12:00 בלילה

שאלה

מי שנסע עם משפחתו לנפוש והבחין בנסיעתו במכונית שנתקעה באמצע הדרך והנהג אובד עצות, האם יש מצוה או חובה לעצור בצד הכביש ולהגיש עזרה לבעל המכונית?

תשובה

לכאורה דין זה תלוי בטעם מצוות פריקה אם היא מטעם צער בעלי חיים, או בכדי שיעזור לישראל בעת צרתו. והנה כתב הרמב"ם (פרק יג מהלכות רוצח ושמירת נפש הלכה א) מי שפגע בחבירו בדרך ורואה את בהמתו רובצת תחת משאה, בין שהיה עליה משא הראוי לה בין שהמשא יותר מהראוי לה, מצוה עליו לפרוק המשא מעליה, והיא מצוה מן התורה, שנאמר כי תראה חמור שונאך רובץ תחת משאו וחדלת מעזוב לו עזוב תעזוב עמו, ולא יפרוק המשא וילך לו ויניחנו נבהל, אלא יקים עמו ויחזור וטעון משאו, שנאמר הקם תקים עמו, וזוהי מצוה אחרת.

וכתב עוד הרמב"ם בהלכה יד: מה שנאמר חמור שונאך, שונא זה אינו נכרי מאומות העולם, אלא ישראל הוא, והיאך יהיה לישראל שונא מישראל, והלא נאמר לא תשנא את אחיך בלבבך, אמרו חכמים כגון שראהו עובר עבירה והתרה בו ולא חזר מרשעו, הרי זה מצוה לשונאו עד שיעשה תשובה ויחזור מרשעו, ואע"פ שלא עשה עדיין תשובה, הואיל ומצאו נבהל במשאו מצוה לטעון ולפרוק עמו, ולא יניחנו וילך שמא ישהה בשביל ממונו ויבוא לידי סכנה, והתורה הקפידה על כל נפשות ישראל בין רשעים בין צדיקים מאחר שהם נלויים אל ה' ומאמינים בעיקרי הדת. ע"כ.

ומבואר מדברי הרמב"ם שמצוות פריקה אינה משום צער בעלי חיים אלא משום צער ישראל, שהרי בבהמת גוי אינו מחוייב לפרוק. וכלשון הרמב"ם פסק השולחן ערוך חושן משפט סימן רעב סעיף ט-י.

ונראה דהרמב"ם סובר שצער בעלי חיים לאו דאורייתא, וכ"כ הגר"א שם ס"ק יא. וכן העמידו בגמרא בבא מציעא לב: את הברייתא שהיא מקור דין זה כרבי יוסי הגלילי שסובר שצערב"ח אינו מהתורה. וכ"כ כמה אחרונים בדעת הרמב"ם ומהם מהר"י עייאש בספר לחם יהודה דף צז ע"ד, ובספר מנחה טהורה דף צז ע"א בשם מרכבת המשנה, וכ"כ האור שמח בפרק כה מהלכות שבת הלכה כו, ועוד רבים מהאחרונים הביאים בבקאות נפלאה ביחודה דעת חלק ה סימן סה, ע"ש.

אולם מרן בכסף משנה שם הלכה ט כתב דהרמב"ם סובר שצערב"ח מהתורה ומה שכתב שאם הייתה בהמת גוי אינו זקוק לה, דיבר דווקא לעניין טעינה, אבל לעניין פריקה, חייב אף בבהמת גוי משום צער הבהמה.

המשן בעמ' 3

הנדון: תשלום הוצאות על ביטול נישואין

מחמת צד אחד

ראובן התארס עם לאה, וכשבועיים לפני החתונה ראובן הרגיש שהכלה "בכיס שלו" ומשכך, התנהגותו השתנתה, וזה בא לביטוי בכמה מישורים שהכלה ו/או מי מבני משפחתה ראו זאת בעין לא יפה, ולכן החליטו לבטל את השידוך. הוריו של ראובן טענו מכיון שהם הוציאו הוצאות על קניית הזהב לכלה במחיר גבוה במיוחד (15.000 ₪) שעכשיו גם אם יקבלו את התכשיטים בחזרה ערכם כעת אינו זהה לערך הראשוני (ידוע הדבר ומפורסם שאם מחזירים את הזהב לחנות אזי מחירו יורד באופן משמעותי לכמעט חצי ממה שהוא נקנה) ולכן הם דורשים פיצוי על ההפרש, ומאידך, צד הכלה טוען קנינו לחתן ש"ס וכן הוצאנו הוצאות על אירוסין לכן שישלמו להם פיצויים, הם הלכו לרב שעשה פשרה מסויימת על המתנות.

בהמשך עלתה שאלה נוספת והיא מכיון שישנם קנסות על ביטול אירוע של האולם, וכן קנסות על ביטול התזמורת והצלם וכדו', צד החתן טוען שהתנהגות החתן היתה סבירה והאשמה תלויה בצד השני המבטל, וצד הכלה טוען שעכשיו התגלה פרצופו האמיתי ולכן אין הם אשמים, והאשמה מוטלת על צד החתן. השאלה היא מי אמור לשאת בהוצאות אלו האם הצד המבטל או זה שבגללו ביטלו או ששני הצדדים ישאו בשווה.

תשובה: ראשית המנהג כיום בבתי הדין לדיני ממונות לחייב את מי שביטל את האירוסין בהוצאות, אך הדבר תלוי במקרה המדובר ובפרטיו, זאת ועוד, גם אם יחייבו את האישה, סביר להניח שלא יהיה החיוב בגובה כל הסכום, אלא בסכום נמוך מזה - עליו יתפשרו הצדדים. ובאופן כללי ההוצאות מחולקות כך:

מתנות וסבלונות של החתן לכלה תכשיטים פרחים לכלה באירוסין וכדו' - בגמ' ובפוסקים ישנו דיון בעניין החזרת מתנות וסבלונות ששלח החתן לבית הכלה. עיין ב"ב (קמו:.) ושו"ע (אבהע"ז סי' נ) ואכן מוטלת על האישה חובה להחזיר את אשר קיבלה לכבוד החתונה. הבחנה זאת מוצאת ביטוי בלשון הגמרא (ב"ב קמו:.) "הדרא בה איהי - אפילו כישא דירקא הדר הוא", כלומר שבמקרה בו חזרה בה היא מהנישואין עליה להשיב כל שקיבלה מבעלה.

הוצאות שהוציא צד החתן לצד ג' כגון אולם, צלם, תזמורת. אמנם, הגמרא עוסקת במצב הרווח בזמנם, בו הבעל היה שולח משלו בין אוכל ובין תכשיטים ומתנות, לבית האישה, שם התקיימו הנישואין. אך הנידון שלנו, בו הכסף שולם לגורם שלישי, הוא בעל אופי שונה לחלוטין. אין ברשות האישה דבר מן הבעל, שנאמר שעליה להשיבו לו.

המשן בעמ' 4

המשך מע' 1 - מאמרו השבוע - הרב אברהם רחמים

כאשר נדע לקיים את מצוות ה' ונהיה דבקים בו ונשענים אליו בעת צרה וצוקה - זוהי הברכה הגדולה שיש.

ברוך ה', היום הזה בשנת התשפ"ד, אין לנו פסלים - אבל יש לנו הרבה 'אלהים אחרים' - כוחות אחרים. הנה, אדם חלילה נעשה חולה הוא קופץ לרופא. הרופא - הוא 'אל הרפואה'. וכמובן לכל אבר יש את ה'אל' שלו. רופא שיניים. רופא עיניים. וכו'...

אדם נתקע לו הרכב, הוא רץ אל - 'אלוהי המכוניות' - הוא עף למוסך, למכונאי.

אדם נוסע בדרך וחושש שהוא לא יטעה, אז מה בעיה יש לו את 'אל הדרכים' בתוך הכיס, הוא מפעיל - תוכנת 'גוגל'.

אז כמובן, 'הודו לה' כי טוב' שרבתה וגדלה החכמה בעולם, אולם, דבר אחד אסור לשכוח שהקב"ה הוא בעל הכוחות כולם.

נכון שכאשר יש מחושים בגוף אנו הולכים לרופא. וכאשר יש תקלה ברכב אנו הולכים למוסך - ולא חושבים להכניס את הרכב אל תוך הבית הכנסת. נכון שאנו משתמשים ונהנים מהטכנולוגיה החדשנית והנפלאה, אבל דבר אחד נזכור, שהקב"ה הוא מחיה את כל אלה, הוא נותן להם את היכולת לפעול ולהיטיב לנו.

הקלקלה הגדולה היא כאשר אדם חש שאלו כוחות בפני עצמם, שאין הם מכוחו של הבורא עולם.

על כן, בכדי שנוכח זאת היטב ולא ניחם להם כוחות אחרים. רצוי ואף הכרחי, כמו שלפני שאנו אוכלים - אנו מברכים, כך כאשר אנו בצרה, במכאוב, בספקות בכל תחום בחיים, לפני שאנו משתמשים בכל מיני כוחות שבעולם: בשר ודם וטכנולוגיה מתקדמת, אסור לשכוח לדבר עם הקב"ה, שהוא מחכה לשמוע את הצרות והכאבים שלנו, אליו נפנה שיתן לנו את התשועה והברכה מאת שלוחיו.

לפני שהולכים לרופא, יש להקדים לכך תפילה: 'בורא עולם תן לרופא את הדעת, לתת לי רפואה שלמה'. לפני שמפעילים תוכנת גיטס לשאת תפילה: 'בורא עולם תעזור שאגיע בשלום אל מחוז חפצי עם תוכנת הגיווט' וכך על כל מחסור קל, וודאי על כל צרה גדולה יותר.

לדעת שהקב"ה הוא נמצא בכל אלה, לא להרגיש שהם כוחות נפרדים, כך שאנו משתמשים בכל אלה עדיין מבטחנו יהיה על הקב"ה.

נזכה לאמונה שלמה - אמן

המשך מע' 2 - נשאלו בקו - הרב אלון בן שבת

ומרן הגאון הרב עובדיה יוסף זצ"ל בשו"ת יחזק דעת (חלק ה סימן סה) הביא סיוע לזה מדברי הרמב"ם עצמו בפרק כה מהלכות שבת הלכה כו שכתב: בהמה שנפלה לאמת המים אם יכול לתת לה פרנסה במקומה מפרנס אותה עד מוצאי שבת, ואם לאו מביא כרים וכסתות ומניח תחתיה ואם עלתה עלתה, ואע"פ שהוא מבטל כלי מהיכנו, שהרי משליכו לתוך המים, משום צער בעלי חיים לא גזרו. ע"כ.

ומקורו מהגמרא שבת קכח: דמקשי' והא קמבטל כלי מהיכנו, ומשני, מבטל כלי מהיכנו אסור מדרבנן, וצער בעלי חיים דאורייתא, אתי דאורייתא ודחי דרבנן, ע"ש.

ואכן הרמ"א בחו"מ סימן רעב סעיף ט נקט להלכה שצער בעלי חיים מהתורה וגם בבהמות גוי חייב לפרוק, ואפילו אין הגוי שם, שאין לחוש משום איבה. ע"ש.

אולם אין נפקא מינה לגידונינו שהרי כתב הרמב"ם הטעם של מצות פריקה משום צערו של הישראל (אף כי ישנו טעם נוסף לדעתו משום צעב"ח לאלו הנוקטים בדעת הרמב"ם שצעב"ח מהתורה). וא"כ הוא הדין במכונות שאירע בה תקלה, והנהג ישראל עומד באמצע הדרך ומצפה לעזרה, ופעמים שיוכל לבוא גם לידי סכנה (כי העמידה בצידי הדרך אינה בטוחה כלל, וכבר היו תאונות רבות באירועים כאלה, ובנוסף יש סכנה מצד מחבלים עובדי דרך שיכולים לפגוע באותה השעה, כאשר אירע כן כמה וכמה פעמים).

ולכן יש חובה על כל נהג ותיק ומכונאי הרואה בצערו של זה, לעצור את רכבו לגשת ולעזור בתיקון המכונות.

ואף מי שאינו מכונאי, יכול לפעמים להגיש עזרה בדברים פשוטים כמו פירוק והחלפת גלגל, וכמו שכתב בערוך השולחן בסימן רעב אות ח: מי שפגע בעגלה הרתומה לסוס ושקעה ברפש וטיט, חייב לסייע לעגלון לפרוק המשא העגלה והסוס למקום יבשה, שזוהי מצות פריקה, וכן אם נשבר אופן מהעגלה, או החלק שהאופן מתגלגל בו, חייב לסייע ולתקן בכל מה שאפשר לו, וללוותו מעט עד שיראה ויווכח שהעגלה הולכת יפה למישרים. וכל זה ממצות פריקה וטעינה. ע"כ.

וכבר הבאנו דברי הרמב"ם לגבי שונא מישראל שהדין כן אפילו באדם שאינו שומר תורה ומצוות כדת.

וכן יכול להגיש עזרה ליתן לנהג מים למלא היכן שצריך במכונות, או אפילו להגיש לנהג עצמו מים לשתייה וכו' וצער האדם הוא נלמד בקל וחמור מצער בעלי חיים, ועיין ביחזק דעת הנ"ל שהביא להחזות יאיר סימן קצא דבאדם אין שייך לומר צער בעלי חיים דכל זה דווקא בבהמה משום שהיא חסרת דעת ונפש המשכלת, אבל האדם איבעי ליה ליתובי דעתיה, ע"ש. ודחה דבריו והוכיח מתשובת הרשב"א חלק א סימן רנב דאף באדם יש דין פריקה וטעינה ממה שאמרו בבבא מציעא ל: במעשה דרבי ישמעאל ברבי יוסי דפגע ביה ההוא גברא דהוה דרי פתכא דאופי (חבילת עצים), אותביניהו, אמר ליה דלי לי וכו', ופריך והא רבי ישמעאל ברבי יוסי זקן ואינה לפי כבודו, ולא פריך והא אין פריקה וטעינה באדם, וע"כ דדין זה שייך גם באדם עצמו ולא רק בבהמה.

בברכה
אלון בן שבת

מטרות העמידה

קמחא
דפסחא

לימוד
שירת
הבקשות
לילדים

בית
הוראה

לימוד
טעמי
המקרא

כולל
אברכים

בשאלה מן הסוג הזה נחלקו הראשונים. הרמב"ם (זכיה ומתנה ו, כד) סובר כי האישה חייבת לשאת בכל ההוצאות אם היא גרמה לביטול החתונה בגלל 'דינא דגרמי'. וכן כתב הר"ף בתשובה (קפ"ה). אך הראב"ד (שם) חולק עלי, וסובר שאין לחייבה כי "אבוד ממון שבעל הממון עושה אותו אף על פי שגרם לו זה פטור". וכן כתב הר"י מיגאש, (סימן נ"ח), אך מטעם שונה "שלא הוציאו אלא לעצמו". כלומר היות וההשקעה של כל אחד מהצדדים נעשתה לטובתו והנאתו האישית, אין לחייב את הגורם להוצאה בתשלומים. אמנם כבר כתב רע"א (קמא סימן קלד) שהראב"ד מודה לרמב"ם במקרה בו הכלה אמרה לחתן במפורש להוציא הוצאות.

השו"ע (חו"מ סי' קנג) פסק כרמב"ם, שאישה שביטלה חייבת לשלם. אך בספר פסקי הגר"א טוען שמלשונו של הגר"א (ס"ק ט) נשמע שנוטה לפסוק כראב"ד.

האחרונים נחלקו כיצד לפסוק: יש אומרים לעשות פשרה (ערוה"ש נ, טז) שהמנהג הפשוט שהצד העובר מחזיר לשני הוצאותיו (ועל פי רוב עושים פשרה), ויש אומרים להוציא הכל מהאשה (שו"ת הרדב"ז ח"ד סי' רלד, ובעוד הרבה אחרונים), ויש הפוטרים אותה לחלוטין (שארית יהודה דף נט).

בפסקי דין רבניים (חלק ג עמוד 63) מביא את דברי ערוך השולחן שהמנהג הרווח בבתי הדין הוא אמנם לחייב את האישה, אך על פי רוב בדרך פשרה ולא חיוב גמור. בנוסף, יש להעיר כי אם הביטול של הכלה היה מתוך רצון להזיק לחתן אזי יש לחייבה יותר, אך אם הביטול היה מתוך אונס או בתום לב ישנן שיטות ראשונים הפוטרות מתשלום (תשו" הרמב"ם הוצ' פריימן סי' שלט). בשולי הדברים מכיון שיש בפוסקים מספר מקרים שדברו עליהם הפוסקים בפרטות לכן קשה לומר בפסקנות שדין אחד זהה לכולם לכן כל מקרה הוא לגופו וההתייחסות כלפיו היא באופן פרטני שיכול להשתנות מכורח הנסיבות.

כל זה כתבתי לפי קוצ"ד וצווי"ם וימ"ן עבד לאל עליון אני יגאל אלון ס"ט

שרי המאה ה-17

הרב יוסף חיים בן שבת

רבי אליהו משה פאניז'ל

הראש"ל"צ רבי אליהו משה פאניז'ל זצ"ל. נולד בירושלים, בשנת ה'תר"י, בט"ו בשבט, ראש השנה לאילנות. היה הראשון לציון, דיין, דרשן, מחבר, משורר ושו"ת. ראש ועד הגבאים של בית החולים משגב לדך.

וטרם אהל לדבר בו אקדים ואומר כי בהמשך לשבוע שעבר בו עסקנו בראש"ל"צ רבי רפאל מאיר פאניז'ל זצ"ל, השבוע נעסוק בראש"ל"צ רבי אליהו משה פאניז'ל זצ"ל. רבי אליהו איננו בנו של רבי רפאל וגם לא בן משפחתו, ואם נתנה על השם פאניז'ל מהיכן מקומו? אז כך הם פני הדברים, כי בין בני ביתו של רבי רפאל נמנה גם ילד קטן ויתום, היה זה רבי יהודה בכ"ר ישראל, בן אחותו. רבי רפאל אספו ואמץ אל חיקו והיה לו לאח והוא היה לו לבן. כך צמח לו רבי ישראל בכור ההיתוך לתורה ויראת ה' עד שהשיאו רבי רפאל לאשה, את מרת שרה ע"ה, בת מלכים שיחוסה מגיע עד רבי יהודה עייאש ורבי יוסף אלבו בעל ה'עיקרים'. ומאז דבק בו השם פאניז'ל כשם אביו רבי רפאל, ולאחר נישואיו של רבי יהודה נולד לו בנו בכורו אשר קראו בשם אליהו משה, אשר זרחה שמשו והאירה תורתו את עיה"ק ירושלים. הלא הוא הראש"ל"צ רבי אליהו משה פאניז'ל זצ"ל.

באותם הימים בירושלים סררו עוני ומחסור, ומן הפח אל הפחת שרצו מחלות כפטריות אחר הגשם והכו בתושבי ירושלים, ולא פסחה המספחת אף על בניו אשר טיפח וריבה והמחלה כילתם, כך הוביל רבי אליהו את בניו עולליו בצער רב וביגון לקבורה בזה אחר זה, וידום אליהו וישא את צערו בדומיה ובבטחון בה' ושייכו והפיג צערו בלימוד תורתו ועיונו שהשקטו ורידדו את אבלו על מות בניו.

כך התפרסם רבי אליהו בין תושבי ירושלים כאיש בעל עמוד שדרה של חת מפני איש ולא כפ כאגמון ראשו מפני הקמים והמשטינים באותם הימים.

רבי אליהו אף נודע כפיטן ומחבר פיזמונים, לימים התפרסמו פיוטיו בספר "יגל יעקב". ומעלה נוספת היתה בו שמלבד כוחו בחיבור פיוטיו חננו ה' בקול כנינו ונבל שהיה מקסים את שומעיו ומעורר את ליבם לאביהם שבשמים.

כך צומח מנהיג נאמן הרועה עדו ודואג לכל מחסורו, מחסור רודף מחסור פח ופחת היו הימים, כמו שנז' מחלות רבות פקדו את העיר, אנשים נפלו למשכב בזה אחר זה ומקום מסודר לרפא בו את הציבור אין. היה זה בשנת בשנת תרמ"ט, כשראה זאת רבי אליהו עמד ונתגבר עם חבריו ובראשם רבי מנחם שם טוב אלחסידי שהיה ג"כ משפירי ירושלים דאז, ועם העברתו של בית החולים רוטשילד אל מחוץ לעיר העתיקה בירושלים, הוקם במבנה הישן בית החולים "משגב לדך", כמשגב לעיתות בצרה. רבי אליהו וגבאי בית החולים קנו את חצר בית החולים רוטשילד ושילמו על כך 20,000 פרנק, וכן הפכה המרפאה לימים לבית חולים יהודי. אך דא עקא שחובות כבדים רבצו על כתבי הגבאים וכך נאלץ מורנו ורבונו הרחק נדוד יחד עם הרב יצחק אשכנזי למסע ארוך ומייגע בצפון אפריקה כשד"ר לכיסוי החובות.

כהונתו כראש"ל"צ

בשנת תרס"ז, לאחר פטירתו של הראשון לציון היש"א ברכה, רבי יעקב שאול אלישר. התעוררה בירושלים מחלוקת קשה על מינוי הראשון לציון. מחלוקת זה פגעה במצבה הגשמי והרוחני של הקהילה היהודית. ראש רבני האימפריה הטורקית "החכם באשי" רבי משה הלוי נאלץ להכריע במחלוקת זו והחליט כי ימנה את רבי אליהו משה אשר עבר בטורקיה מחזרתו משליחות בבוכרה כראשון לציון. וזאת כי הכיר את גדולתו בתורה ואת פועלו הרב למען הקהילה בירושלים וכן בהיות רבי אליהו משה רחוק ממחלוקת זה היה נראה כי הוא יוכל להביא שלום. וכן היה.

בשנת תרס"ט אימה מחלוקת לפלג את יהודי ירושלים, וכשראה רבי אליהו את אש המחלוקת והתלהטות הרוחות החליט שעת לעשות לה' הפרו תורתך והחליט לרדת ממשרתו הנכבדת. אך ברור שהמשיך בעבודתו להגדיל תורה ולהאדירה גם לאחר כ"כ.

לאחר מלחמת העולם הראשונה בשנת תרע"ח, כאשר הגיע המצביא אלנבי לירושלים קיבל אותו הרב, ובמסיבה שנערכה לכבודו בבית משפחת יהודיף, נשא הרב נאום: "שר גדול ונעלה, בשם קהילת היהודים אשר זכו לשוב ולהתיישב בירושלים הקדושה קריית חמדתנו, הנני מתכבד לקדם את פני הוד מעלתך בברכה הנובעת מעומק הלב ורגשותיו הפנימיים, יהי בואך ברוך. ההשגחה העליונה שכל דרכיה דרכי יושר ואין בהם נפתל, וכו' אמץ הכח וגדול הנפש להיות מלאך מושיע עם ומבשר דרוך לאומי. ובחר באחד מטובי בניה, להכריז את בשורת החופש ממרום הררי ציון, ממעל אותם ההרים שלפני אלפי שנים הוכרזה בשורה זו מפי נביאי ישראל חזוי אל. הנני שמח בהזדמנות מאושרת זאת של הופעת כבודך בציון, להביע את רגשות האהבה והגות החיבה לעם האנגלי הגדול שהיו לאומה הישאלית מסורת קבועה מתנחלת מאבות לבנים בדברי הנביא ישעיהו בשם ה': "אני לפניך אלך והדורים אישר, דלתות נחושת אשר ובריחי ברזל אגדע, ונתתי לך אוצרות חשך ומטמוני מסתרים למען תדע כי אני ה' הקורא בשמך אלקי ישראל, למען עבדי יעקב וישראל בחירי" ע"כ.

הרב פנאז'ל נפטר בכ"ט בטבת ה'תרע"ט.